

بیان موضوع

قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری ایران در بهمن‌ماه ۱۳۸۶ برای اجرای آزمایشی به مدت پنج سال به تصویب رسید. علیرغم نکات مثبت این قانون، بررسی‌های به‌عمل آمده نشان می‌دهد کاستی‌های مهمی در طول اجرای آزمایشی قانون وجود داشته که ضروری است نسبت به رفع آنها در بازنگری جدید این قانون اقدام شود. بدین منظور مطالعات کارشناسی از سال ۱۳۸۸ در مرکز پژوهش‌ها آغاز و نتایج آن در قالب چند گزارش^۱ به اطلاع نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی رسیده است. پس از آن و به درخواست جمعی از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی جلسات منظمی برای بازنگری در قانون مذکور با مشارکت صاحب‌نظران حوزه ثبت اختراعات و همچنین مدیران دستگاه‌ها و نهادهای مرتبط با قانون در مرکز پژوهش‌های مجلس برگزار شده است و بررسی و اصلاح فصل‌های مختلف این قانون در جلساتی در قالب کارگروه‌های تخصصی در حال پیگیری است.

بررسی کلیات

قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری به‌صورت آزمایشی تصویب شده است. فلسفه تصویب قوانین به‌صورت آزمایشی، آن است که نواقص و اشکالات احتمالی آن قانون در طول اجرای آزمایشی شناسایی و نسبت به رفع آنها اقدام شود و در صورتی که قانون آزمایشی هیچ اشکال قابل ملاحظه‌ای نداشت که نسبت به دائمی کردن آن اقدام گردد. همچنان‌که گفته شد قانون مذکور علیرغم دارا بودن نکات مثبت، واجد اشکالات مهمی است که در بازبینی مجدد این قانون باید مرتفع شوند. لذا دائمی کردن این قانون بدون رفع اشکالات آن چندان وجیه به‌نظر نمی‌رسد. از این‌رو تمدید مهلت آزمایشی قانون مذکور برای دو سال دیگر زمینه رفع این اشکالات را فراهم خواهد کرد. برخی از مهمترین اشکالات این قانون که در جلسات برگزار شده در مرکز پژوهش‌های مجلس مورد بررسی قرار گرفته عبارتند از:

۱. مغایرت با نقشه جامع علمی کشور در مورد تصدی امور مربوط به ثبت و اعتبارسنجی مالکیت فکری

به استناد نقشه جامع علمی کشور (فصل ۴، راهبرد کلان ۱، بند «۵» اقدامات ملی) ثبت و اعتبارسنجی مالکیت فکری به قوه مجریه واگذار شده، ولی در قانون فعلی این امر برعهده اداره مالکیت صنعتی سازمان ثبت اسناد و

نام دفتر:
مطالعات ارتباطات و
فناوری‌های نوین

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۸۰۱۲۸۰۸-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۲/۲/۱۴

۱. به عنوان نمونه:

- نگاهی به قانون جدید ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری، ۱۳۸۸، شماره مسلسل ۱۰۰۲۹.

- اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح استفساریه بند «د» ماده (۴) قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم و نام‌های تجاری»، ۱۳۸۹،

شماره مسلسل ۱۰۳۳۱.

- گزارش تحلیلی حفاظت از اختراعات نرم‌افزاری در ایران، ۱۳۹۰، شماره مسلسل ۱۱۰۱۵.

- تحلیلی بر افشای اختراعات در ایران، ۱۳۹۱، شماره مسلسل ۱۲۳۴۳، ثبت اختراعات در حوزه زیست‌فناوری و بررسی وضعیت آن در

ایران، ۱۳۹۱، شماره مسلسل ۱۲۵۸۶.

- محورهای پیشنهادی برای بازنگری قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب، ۱۳۸۶، ۱۳۹۱، شماره مسلسل ۱۲۷۰۴.

املاک کشور (قوه قضائیه) گذاشته شده است. عدم وجود کارشناسان و متخصصان فنی در امر داوری و ارزیابی ماهوی اختراعات در اداره مالکیت صنعتی در طول پنج سال گذشته مشکلات متعددی در اعتبارسنجی و ثبت اختراعات به وجود آورده است.

۲. عدم هماهنگی با قانون برنامه پنجم توسعه در مورد شیوه ثبت اختراع

شیوه ثبت اختراع در قانون مصوب سال ۱۳۱۰ به صورت اعلامی بود، ولی در قانون آزمایشی مصوب سال ۱۳۸۶ شیوه ثبت تاحدودی مسکوت مانده است. با این وجود، شیوه اجرای قانون طی پنج سال اخیر نشان می‌دهد که بررسی ماهوی اختراع از نظر انطباق با شرایط مندرج در این قانون به صورت کامل و مناسب انجام نمی‌شود. این درحالی است که در تبصره «۳» ماده (۱۷) قانون برنامه پنجم توسعه به صراحت از ثبت اختراعات پس از ارائه گواهی ممیزی علمی اختراعات یاد شده است. همچنین بند «۷» فصل ۴ نقشه جامع علمی کشور بر ایجاد نظام ثبت اختراع امتحانی (اثباتی) در حوزه‌های اولویت‌دار تأکید شده است.

۳. عدم رعایت کامل حقوق مخترع و عموم مردم درخصوص چگونگی افشا، زمان افشا و کفایت افشا

در ایران افشای اطلاعات اختراع و دسترسی عموم به آن از طریق روزنامه رسمی و سایت اینترنتی (که اخیراً راه‌اندازی شده است) صورت می‌گیرد. با این وجود، این اطلاعات به طور کامل در دسترس نیست؛ که این امر ناقض حقوق عامه مردم است. حتی در صورت دسترسی کامل نیز به دلیل ممیزی نشدن کامل اختراعات، اطلاعات افشا شده ممکن است اعتبار کافی نداشته باشند. همچنین در قانون فعلی مخترعین ایرانی نمی‌توانند از مزایای دوره محرمانگی کامل اختراع (۱۸ ماهه در کنوانسیون‌های بین‌المللی) استفاده کنند، زیرا حداکثر دوره بررسی و اعطای گواهینامه مطابق با قانون و آیین‌نامه هفت ماه است. بنابراین افشای اختراعات در ایران نیازمند بازنگری است.

۴. موارد خاص مستثنا شده از ثبت

به موجب ماده (۴) قانون موارد خاصی مانند «منابع ژنتیک، اجزای تشکیل‌دهنده آنها و فرآیندهای بیولوژیک تولید آنها» از ثبت اختراع مستثنا شده‌اند که لازم است این موارد به دقت و با رعایت مصالح ملی، مورد تجدیدنظر قرار گیرند.

۵. ایرادات شکلی و محتوایی برخی مواد قانون و آیین‌نامه اجرایی

به منظور شفافیت بیشتر برخی مواد قانون ضروری است برخی تعاریف یا عبارات مبهم اصلاح و مواد مبهم بازنگری و ویرایش مجدد شوند.

جمع‌بندی و پیشنهادها

با توجه به لزوم رفع نواقص مهمی که در قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری ۱۳۸۶ وجود دارد و همچنین بررسی‌های کارشناسی که به درخواست جمعی از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی با مشارکت صاحب‌نظران حوزه ثبت اختراعات و همچنین جمعی از مدیران دستگاه‌ها و نهادهای مرتبط با قانون مذکور در مرکز پژوهش‌ها درحال اتمام است، دائمی شدن قانون به صلاح نمی‌باشد. از این رو با عنایت به رو به اتمام بودن مهلت آزمایشی اجرای قانون، تمدید مهلت اجرای آزمایشی این قانون می‌تواند زمینه‌ساز اصلاح قانون مذکور و رفع اشکالات پیش‌گفته شود. لذا تصویب مصوبه کمیسیون محترم حقوقی و قضایی و تمدید مهلت اجرای آزمایشی این قانون به مدت ۲ سال دیگر پیشنهاد می‌گردد.